

References

1. Horoshko Valentyna, Yehor Nazymko, Yurii Pavliutin. Criminal procedure law of Ukraine in the context of European integration: problematic economic and legal issues, ways of reforming. *Baltic Journal of Economic Studies* 8.3 2022. P. 48-52.
2. Ponomarenko Alla Vasylivna, Inadmissibility of evidence in criminal proceedings in Ukraine. *Amazonia Investigations* 9.29 2020. P. 147-155.
3. Shybiko Vasyl. The Evolution of Criminal Procedure in Ukraine over 30 Years of Independence. *Access to Just. E. Eur.* 2021. 23 p.
4. Tarasenko Oleh, Investigative Judge as a Subject to Criminal Procedure. *J. Legal Ethical & Regul. Issues* 23 2020.

Ткач Ю. О.

ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ДОНОРСТВА В УКРАЇНІ

Донорство анатомічних матеріалів людини є невід'ємною частиною медичної практики, рятуючи незліченну кількість життів і покращуючи якість життя багатьох людей. В Україні анатомічний матеріал людини потрібен щодня для проведення трансплантацій хворим людям, які потребують цього спеціального методу лікування.

Водночас, за статистикою МОЗ України, люди в Україні чекають на трансплантацію: 1409 – нирок; 348 – серце; 326 – печінки; 33 – легень; 24 – підшлункової залози; 18 – потребують комплексної трансплантації «серце-легені» [1]. Однак проблема полягає в тому, що більшість українців не знає, що таке донорство і як стати донором, бояться і неохоче стають донорами.

Донорство анатомічних матеріалів людини регламентується відповідно до Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 № 2427-VIII [2].

До речі, значна кількість українців ще не зважилася на серйозний крок – підписати прижиттєву згоду на посмертне донорство. Частково це пов'язано з тим, що люди ще не поінформовані про посмертне донорство, а частково – з тим, що російські окупанти в Україні поширюють неправдиву інформацію про трансплантацію.

Наприклад: «журналіст УНІАН поспілкувався з генеральним директором Українського центру трансплант-координації Дмитром Ковалем, який розповів, що центри інформаційних спецоперацій росії постійно

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ
нагнітають страхи і негатив в українському інформаційному просторі, в тому числі у зв'язку з трансплантацією. Начебто збирають анатомічні матеріали у воїнів на передовій прямо після бою для якихось «закордонних багатіїв», що в принципі технічно неможливо. Потім нібито з'явилися якісь лабораторії біля передової, що, знову ж таки, неможливо, тому що анатомічні матеріали мають дуже обмежений час для транспортування, це – години. І з прифронтового підвалу неможливо доставити людські органи до Центрів трансплантації, тим більше – за кордон. Нещодавно з'явилося фейкове повідомлення про те, що якийсь інформаційне джерело в Європі помістило дивне оголошення про «продаж органів від чистокровних українців». Це теж неможливо. Особливо в наших умовах, коли закрите авіасполучення. До того ж, у процесі вилучення анатомічного матеріалу бере участь велика кількість фахівців, тож зробити таку операцію непомітно – неможливо [3].

Також існують міфи, що за життя не можна дати згоду, бо на людину полюють. Також неможливо підібрати донора «на замовлення», оскільки пари донор-реципієнт підбираються на основі дуже великої кількості клінічних і лабораторних показників. У кожної людини є біологічний паспорт, і щоб це з'ясувати, потрібне спеціальне обстеження, яке проводиться в окремих лікарнях, а з осені цього року проводитиметься в міжрегіональних лабораторіях [3].

На думку Омельченко О. П., правова культура донорства – це не тільки усвідомленість людьми себе і свого організму як «джерела» цінного ресурсу для рятування життя іншим, здійснення поступу в дослідженнях і дієвішої боротьби із захворюваннями, це комплексна система взаємозв'язків у державі, що за допомогою найбільш ефективних інструментів, серед яких насамперед право, здатна формувати умови максимального сприяння донорству. Правова культура донорства – це модель відносин партнерства та взаємності всіх учасників: держави, донорів, науково-дослідних установ, біобанків, інвесторів тощо, забезпечена відповідними правовими нормами [4].

На законодавчому рівні в Україні держава забезпечує здійснення активної інформаційної політики у сфері застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині, спрямованої на формування позитивного ставлення до прижиттєвого та посмертного донорства анатомічних матеріалів шляхом інформування населення про трансплантацію як безальтернативний метод надання медичної допомоги, що використовується для порятунку життя і відновлення здоров'я людини, у тому числі через соціальну рекламу, та підвищення обізнаності громадян щодо правового регулювання відносин у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією [2].

Відповідно до вищевказаного закону в країні реклама анатомічних матеріалів людини забороняється, крім соціальної реклами з метою популяризації трансплантації анатомічних матеріалів людини [2].

В Україні церкви різних конфесій також вважають донорство органів

морально добрим і приймають його, за винятком випадків нелегальної трансплантації [5].

Таким чином, відсутність потужної пропаганди на державному та законодавчому рівні є однією з причин, чому в Україні дуже мало донорів. Для того, щоб збільшити кількість прижиттєвого та посмертного донорства, необхідно докласти зусиль на державному рівні, щоб трансплантація стала стандартним методом лікування багатьох захворювань.

Крім того, ми пропонуємо внести зміни до Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [2] щодо закріплення правової культури донорства в Україні, а саме:

1. демонстрування відеороликів та фільмів з метою популяризації трансплантації анатомічних матеріалів людини та прижиттєвого та посмертного донорства на телебаченні, в школах, вищих навчальних закладах, установах, організаціях, приватних компаніях та в громадському транспорті;

1) проведення теле-, та радіопередач із запрошенням лікарів-трансплантологів, представників Українського центру трансплант-координації та правоохоронних органів для інформування населення про те, що таке донорство, як стати донором, хто може стати донором, де проводяться трансплантації, хто має право на трансплантацію та як не стати жертвою чорної трансплантації;

2) розміщення біг-бордів на лікарнях, вулицях, дорогах, ТРЦ, школах, університетах, установах різної форми власності, соціальної реклами з метою популяризації трансплантації анатомічних матеріалів людини;

3) розповсюдження плакатів різних форматів та інформаційних листівок, в тому числі в лікарнях, на вулицях, дорогах, в ТРЦ, школах, університетах, установах різної форми власності, розважальних закладах, з метою інформування населення та попередження загрози торгівлі людьми та торгівлі людськими органами та тканинами;

4) проведення цільових заходів для громадян з метою інформування прижиттєвого та посмертного донорства та запобігання їхньому потраплянню в категорію потенційних жертв торгівлі людьми та торгівлі органами та тканинами. Налагодити співпрацю між правоохоронними органами з українськими та закордонними агентствами з працевлаштування для перевірки роботодавців, які надають робочі місця, з метою недопущення подальшої торгівлі людьми з метою подальшого вилучення анатомічного матеріалу;

5) забезпечити поширення інформації про торгівлю людьми, органами та тканинами серед населення через засоби масової інформації та веб-сайти установ, організацій, шкіл та університетів.

Не менш важливим фактором розвитку правової культури донорства в Україні є надання пільг особам, які підписали прижиттєву згоду на посмертне донорство. Ми пропонуємо внести зміни до Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [2], задля

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ надання наступних пільг особам, які підписали прижиттєву згоду на посмертне донорство, а саме:

- 1) безоплатне паркування автотранспорту;
- 2) квитки до театру, цирку, кінотеатру, на концерт за власним вибором один раз на рік;
- 3) знижки на проїзд в автобусі, поїзді та літаку;
- 4) знижки на навчання на договірній основі за рахунок коштів фізичних осіб;
- 5) медичне обслуговування за державним медичним страхуванням позачергово;
- 6) першочергове придбання пільгових путівок до санаторно-курортних закладів за місцем роботи або навчання;
- 7) додаткова оплачувана відпустка тривалістю сім днів на рік, щорічна оплачувана відпустка у зручний для них час;
- 8) одноразова грошова допомога у розмірі прожиткового мінімуму доходів громадян.

Список використаних джерел:

1. В Україні збільшилася кількість проведених трансплантацій. Міністерство охорони здоров'я України. URL: https://www.facebook.com/moz.ukr/posts/667570162063870?ref=embed_post (дата звернення: 15.11.2023).
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII: станом на 07 січн. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
3. В очікуванні життя. Як українці віддають свої органи для порятунку інших. УНІАН Інформаційне агентство. URL: <https://www.unian.ua/health/transplantaciya-yak-ukrajinci-viddayut-svoji-organi-dlya-poryatunku-inshih-12361872.html> (дата звернення: 23.11.2023).
4. Омельченко О. П. Правова культура донорства крізь призму діяльності біобанків. *Часопис цивілістики*. Випуск 33 С. 31-35. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/17693/Омельченко%20Ольга%20Петрівна.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 23.11.2023).
5. Як Церква ставиться до донорства органів? Запитали у вінницьких священників різних конфесій. 20 хвилин. URL: <https://vn.20minut.ua/Podii/yak-tserkva-stavitsya-do-donorstva-organiv-vidpovidayut-vinnitski-svya-11440854.html>.